

УДК 339.5(477+71)
JEL: F14; L25; L67
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-94-105>

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТЕКСТИЛЬНОГО СЕКТОРА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

©2025 ДАРМІЦЬ Р. З., НОВОСАД С. В.

УДК 339.5(477+71)
JEL: F14; L25; L67

Дармиць Р. З., Новосад С. В. Формування конкурентних переваг текстильного сектора в контексті українсько-канадських економічних відносин: особливості та виклики

На засадах аналізування поточного стану досліджуваного сектора та міжнародної торгівлі текстильною продукцією України й Канади встановлено підстави для виявлення ключових конкурентних переваг вітчизняних підприємств, які дозволили успішно вийти та закріпитись у нішевих сегментах зовнішнього ринку. Здійснено моделювання з метою виявлення кореляційно-регресійної залежності впливу джерел формування конкурентних переваг текстильних підприємств України на результуючі показники за даними офіційної статистики у відкритому доступі. Використано відповідні ряди даних релевантного періоду. Щодо діяльності на внутрішньому ринку в якості залежної змінної обрано обсяг реалізованої промислової продукції, тоді як незалежними змінними є – середній рівень заробітної плати, кількість зайнятих працівників, обсяг капітальних інвестицій та обсяг витрат на імпорту текстильну сировину для потреб виробництва. Для моделювання впливу джерел конкурентних переваг на успішність міжнародної економічної діяльності як залежну змінну обрано величину експорту; відповідно, незалежними факторами є: середній рівень заробітної плати (ЗП) в еквіваленті USD, кількість зайнятих працівників, обсяг прямих іноземних інвестицій та обсяг витрат на імпорту текстильну сировину для потреб виробництва. Однією із найсильніших особливостей вітчизняного текстильного сектора є конкурентна собівартість виробництва через наявність і оплату дешевої, але кваліфікованої робочої сили порівняно з іншими країнами. Міжнародній співпраці значно сприяє наявність угод про зону вільної торгівлі та значна діаспора в Канаді, що формує відповідний попит. Водночас, окрім історичної географічної віддаленості країн, в умовах сьогодення перед суб'єктами господарювання текстильної галузі постала низка викликів, серед яких – питання безпеки діяльності підприємств, безперервний доступ до електроенергії та погіршення інвестиційного клімату як наслідки повномасштабної війни.

Ключові слова: міжнародна торгівля, текстильний сектор, конкурентні переваги, виклики.

Рис.: 4. Табл.: 2. Бібл.: 28.

Дармиць Ростислав Зеновійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Митрополита Андрея, 5, Львів, 79013, Україна)

E-mail: rostyslav.z.darmits@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3759-2575>

Новосад Сергій Васильович – магістрант, Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Митрополита Андрея, 5, Львів, 79013, Україна)

E-mail: serhii.novosad.mnev.m.2024@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3111-6817>

UDC 339.5(477+71)
JEL: F14; L25; L67

Darmits R. Z., Novosad S. V. Formation of Competitive Advantages of the Textile Sector in the Context of Ukrainian-Canadian Economic Relations: Features and Challenges

Based on the analysis of the current state of the studied sector and the international trade in textile products between Ukraine and Canada, the key competitive advantages of domestic enterprises that enabled them to successfully enter and consolidate their positions in niche segments of the foreign market have been identified. A correlation-regression modeling approach was applied to determine the relationship between the sources of competitive advantages of Ukrainian textile enterprises and the resulting performance indicators, using official statistical data available in open sources. The data series for the relevant period were analyzed. For domestic market activity, the volume of industrial products sold was chosen as the dependent variable, while the independent variables included the average wage level, number of employees, volume of capital investments, and expenditures on imported textile raw materials for production needs. To model the impact of the sources of competitive advantage on the success of international economic activity, the value of exports was selected as the dependent variable, with the independent factors being the average GDP level in USD equivalent, number of employees, volume of foreign direct investment, and expenditures on imported textile raw materials. One of the strongest features of the domestic textile sector remains its competitive production cost, driven by the availability of inexpensive yet skilled labor compared to other countries. International cooperation is further supported by existing free trade agreements and the presence of a significant Ukrainian diaspora in Canada, which contributes to stable demand. However, alongside historical geographical distance, the textile industry currently faces a range of challenges, including enterprise security concerns, disruptions in electricity supply, and the deterioration of the investment climate as a result of the ongoing full-scale war.

Keywords: international trade, textile sector, competitive advantages, challenges.

Fig.: 4. Tabl.: 2. Bibl.: 28.

Darmits Rostyslav Z. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Management and International Business, Scientific-Educational Institute of Economics and Management of the Lviv Polytechnic National University (5 Mytrolyta Andreia Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: rostyslav.z.darmits@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3759-2575>

Сучасний етап глобалізації у світі має значний вплив на функціонування національних економік. Державні органи та підприємства всіх країн шукають вигідні умови торгівлі та міжнародної співпраці задля забезпечення власного розвитку. Більшість з них формують або входять у регіональні торгові мережі, зокрема угоди вільної торгівлі, митні союзи тощо.

Керівникам підприємств необхідно правильно аналізувати як власні конкурентні переваги, так і суперників не тільки на внутрішньому ринку, але й на міжнародній арені. Водночас державні органи влади зобов'язані підтримувати високий рівень розвитку всіх аспектів соціо-економічної системи (як джерел їх формування). Також різні сектори економіки по-різному впливають на стан міжнародних економічних відносин (поглиблення, розвиток, стагнація чи погіршення тощо). Зокрема, текстильний сектор є одним із найбільш глобалізованих завдяки різним чинникам (зокрема, фрагментація ланцюгів поставок, мобільність капіталу та робочої сили), тому будь-які зміни у світовому середовищі мають значний вплив на конкурентні переваги, а особливо – на експортно-імпортний потенціал галузі.

Тому постає питання можливості розвитку подальшої вигідної економічної співпраці (зокрема, на рівні текстильних підприємств) між такими географічно віддаленими партнерами, як Україна та Канада. Актуальність підкріплюється активною співпрацею між урядами обох країн, особливо під час невизначеності останніх років через війну та геополітичні зрушення.

Дослідження спрямоване на виявлення особливостей (викликів) формування конкурентних переваг підприємств текстильного сектора крізь призму міжнародної торгівлі України та Канади, виокремлення рекомендацій для підвищення конкурентоспроможності.

Значних результатів у предметі дослідження досяг М. Портер, визначивши, що умови попиту, факторні умови, супутні та допоміжні галузі й стратегії, структура та суперництво фірм утворюють комплексну динамічну систему конкурентних переваг разом із впливом уряду та випадковими подіями [11]. На мікрорівні М. Портер вважав конкурентними перевагами низьку ціну та диференціацію, які впливають на успіх і формуються завдя-

ки різним процесам діяльності підприємства. Це найбільш впливові елементи ланцюжка створення вартості, але слід також фокусуватися на інноваціях, системах раннього попередження та мотивування [12].

К. К. Прахалад і Г. Хемел вважають, що конкурентна перевага виникає зі здатності управлінського персоналу підприємств об'єднувати технології, знання, навички та виробничі процеси в унікальні ключові компетенції, що сприяють швидкій адаптації в умовах нових можливостей [13]. Дж. Барні підтверджує, що конкурентна перевага (підприємства) «впливає» із реалізації стратегії створення цінності (яку не здатні відтворити конкуренти); підкреслює необхідність чіткого використання основних ресурсів через VRIO-модель: цінності (*value*), рідкості (*rarity*), неповторності (*inimitability*) та організаційної підтримки (*organization*) [1].

Г. Харламова та О. Вертилієва визначили, що конкурентні переваги поділяються на зовнішні та внутрішні [8]; І. Шаповалова згрупувала їх за чотирма підходами: ресурсно-витратний, якісний, адаптивно-інноваційний, ціннісно-компетентнісний [28]; В. Мельник і Р. Михайлик визначили вісім груп: економічні, технічні, нематеріальні, неправові, інформаційні, структурні, інфраструктурні, географічні [22].

З точки зору Дж. Буллона, А. Гонзалеза, А. Х. Енсінаса та А. Квейруга-Діоса, текстильна галузь характеризується господарською діяльністю з метою перероблення сировини на волокна, тканини та пряжі, та виробництва різних текстильних виробів, як-от одягу, меблевих обрамлень тощо [2], а її особливості проаналізували А. Годфрі та С. Пурмоджиб – причини започаткування бізнесу фактично однакові всюди, а відмінності проявляються у структурі витрат [5]. У. Удрія, Ж. Там і С. М. Ф. Азам визначили, що інновації та ринкова орієнтація загалом більш позитивно впливають на формування конкурентних переваг текстильних малих і середніх підприємств, ніж окремо [18]. Ш. Купер і Г. Спенсер зазначили, що сектору необхідно розвивати чинники, які впливають на продуктивність: збільшення клієнтської бази, підвищення якості та захоплення більшої частки ринку [3].

О. Берестецька визначила, що конкурентоспроможність текстильних підприємств Украї-

ни можлива лише при застосуванні досвіду країн Європи: інновації виробництва для підвищення якості продукції, модернізування технологічної бази та утворення прозорих умов для інвесторів [19]. Дослідження USAID запропонував для підтримки конкурентних переваг текстильного сектора програми навчання інженерів, ринкових фахівців тощо, створення об'єднань виробників та суміжних галузей, зокрема IT-індустрії тощо [15], а Н. Кривенко визначила, що існують перспективи їх посилення через вищу якість продукції, високий попит української діаспори на вітчизняні товари, нижчу собівартість та активне впровадження нових технологій [21].

Отже, в результаті аналізування наявних точок зору дослідників підтверджено важливість гіпотези, що встановлення конкурентних переваг є необхідним для успішного функціонування текстильних підприємств. Проте варто також визначити чи існують характерні особливості (виклики) їх формування в умовах міжнародної співпраці України та Канади.

Метою статті є комплексне аналізування стану конкурентних переваг вітчизняного текстильного сектора в умовах міжнародних взаємовідносин України з Канадою, визначення ключових факторів та оцінювання їх впливу на торгівлю текстильною продукцією.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких завдань:

1. Аналізування поточного стану текстильного сектора та міжнародної торгівлі текстильною продукцією України та Канади.
2. Моделювання впливу джерел формування конкурентних переваг текстильних підприємств України на результуючі показники.
3. Виявлення особливостей і викликів у процесі формування конкурентних переваг текстильних підприємств України в умовах торгівлі з Канадою.

1. Аналізування стану текстильного сектора України та Канади

Текстильна галузь України має достатній рівень розвитку. У 2024 р. зареєстровано 2219 юридичних осіб та 13005 фізичних осіб – підприємців, що ведуть діяльність з виробництва текстильної продукції. Сумарна кількість зайнятих у текстильному секторі становить 90915 осіб, з них на підприємствах – 63329 осіб (69,7%). У порівнянні з 2017 р. спостерігається загальний спад на 31460 осіб. Найбільша частка підприємств здійснює виробництво одягу (61,5%), а текстилю та шкіри – відповідно 26% та 12,5% [25]. Для порівняння, у 2021 р. кіль-

кість найманих працівників текстильного сектора Канади становила 36320 осіб, або 2,27% усіх працівників промисловості [14].

Тенденція реалізації текстильного сектора України (КВЕД-2010 13-15) – зростаюча впродовж 2017–2024 рр. із незначним спадом у 2022 р. (рис. 1). Загалом, його частка у промисловості в середньому не перевищує 1,5% [25]. Подібно до цього, тенденція реалізації текстильного сектора Канади (NAICS 313-16) – зростаюча впродовж 2017–2023 рр., проте відбувся спад у 2019 і 2022 рр. [14].

У 2024 р. найбільша частка виробництва текстилю України припадає на одяг (28,9%), інші текстильні вироби, включно з тканинами для промисловості (17,1%), взуття (9,7%), дублені шкіри, сумки та фарбовані хутра (4,4%), трикотажний та в'язаний одяг (2,4%), продукція ткацького виробництва (2%) [25]. Аналогічна структура в Канаді, а саме – найбільшу частку займає одяг (39,5%), а далі – інші текстильні вироби (28,1%), текстильні тканини та матеріали (26,6%) і шкіряна продукція (5,8%) [14].

Аналізування міжнародної торгівлі текстильною продукцією України і Канади. Загалом, у 2024 р. обсяг торгового обороту товарами та послугами Канади в 9,6 разу вищий, ніж в Україні (573,8 млрд USD проти 151,6 млрд USD), а товарообіг – у 10,2 разу. Обидві країни належать до чистих імпортерів цієї продукції [4]. Групи товарів текстильного сектора (HS Розділи XI–XII) займають незначну частку міжнародної торгівлі обох країн, а саме 1,94% від сукупного товарообороту Канади (22,18 млрд USD у 2024 р.), а в Україні – 2,39% (3,62 млрд USD) [16; 25].

У 2023 р. США (87,46%), Китай (1,72%), Мексика (1,51%), Велика Британія (1,09%) та Нідерланди (1,04%) визначили топ-5 експортних партнерів Канади. З одного боку, «домінування» США пояснюється географічною близькістю до Канади, логістичною інтеграцією між країнами, вигідними економічними умовами (зокрема, дія Угоди про вільну торгівлю – USMCA), позитивним іміджем Канади у США та багатьма іншими перевагами, що виливається у стратегію експортування середньо- та високотехнологічної текстильної продукції зі значною часткою доданої вартості. З іншого боку, потреби галузі найкраще задовольняються із країн з високим рівнем населення, низькими витратами на виробництво або перевагами логістичних ланцюжків та якості продукції, а саме, у 2023 р. імпорт зі США (32,09%), Китаю (30,47%), В'єтнаму (8,03%), Бангладеш (4,51%), Італії (3,15%), Камбоджі (2,67%), Індії (2,3%) та інших країн [17].

Україна, відповідно, більше фокусується на ринки текстилю Європи та Близького Сходу, а саме,

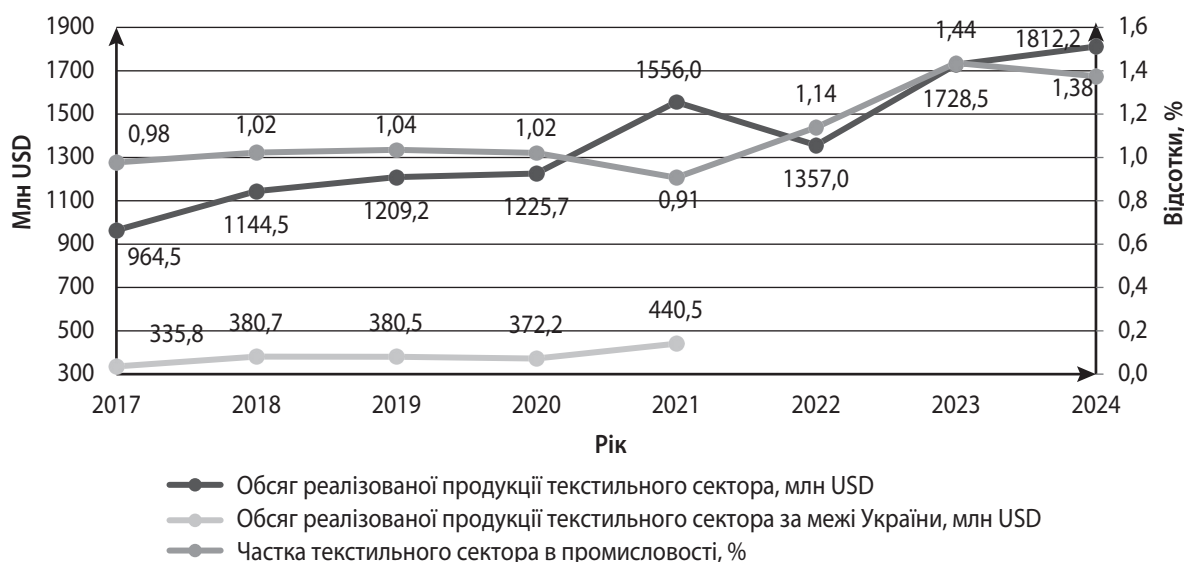

Рис. 1. Динаміка обсягу реалізованої продукції текстильного сектора України впродовж 2017–2024 рр., млн USD
Джерело: сформовано на основі [25].

експорт у Польщу (24,31%), Німеччину (20,23%), Данію (6,46%), Бельгію (3,58%) та Австрію (3,36%), а імпорт із Польщі (22,71%), Туреччини (14,14%), Китаю (10,3%), Німеччини (8,55%) та Італії (8,47%). Канада займає друге місце в структурі міжнародної торгівлі з Україною серед країн Америки – експорт 0,43%, імпорт 0,26% [17].

У період 2017–2024 рр. сукупний торговий оборот товарами зріс на 29,3% (з 298,3 млн USD до 369,7 млн USD) з піком у 2023 р. (463,8 млн USD). Україна є чистим імпортером канадської продукції у 2024 р. (65,4 млн USD). Тенденція імпорту товарів спадна впродовж 2019–2022 рр. і 2024 р., а тенденція експорту зростаюча впродовж цього ж періоду. Хоча Україна та Канада ведуть успішну торгову діяльність між собою, її активність незначна. Частка спільного товарообігу у 2024 р. не перевищує 0,331% в Україні та 0,003% у Канади. У 2024 р. Україна, з одного боку, найбільше експортувала в Канаду продукції неорганічної хімії (83,5 млрд USD), жирів та олій (32,3 млрд USD), машин і обладнання (19,4 млрд USD) та овочевих і горіхових продуктів (16,2 млрд USD). З іншого боку, основні групи імпортих товарів охоплюють: наземний транспорт (165 млн USD), зброю (42,7 млн USD), літальні апарати (40,9 млн USD), машини (19,7 млн USD) та паливо (17,5 млн USD) (табл. 1) [16].

У розрізі текстильної продукції впродовж періоду 2017–2024 рр. Україна, крім 2023 р., має переважно позитивне сальдо торгівлі з Канадою. Тенденція експорту зростаюча впродовж 2017, 2020–2024 рр., але спадна у 2018–2019 рр., і, водночас, тенденція імпорту значно коливається. Обсяг

торгового обороту текстилем має середній приріст у 5,4% на рік. Частки експорту та імпорту текстилем у загальній структурі взаємної торгівлі відповідно незначні.

У 2023 р. Україна найбільше експортувала в Канаду товарів груп HS 62 «Нев'язаний одяг» (1375 тис. USD) та HS 61 «В'язаний одяг» (1270,9 тис. USD), а Канада, навпаки, товарів груп HS 61 (4733,5 тис. USD) і HS 62 (1243,9 тис. USD), що вказує на фокус обох країн найбільш ефективно проводити діяльність, а саме, торгівля продукцією з вищим рівнем доданої вартості та попиту серед кінцевих споживачів в умовах значної географічної віддаленості та високих логістичних витрат (рис. 2) [17].

2. Кореляційно-регресійний аналіз конкурентних переваг текстильних підприємств

Задля підтвердження впливу конкурентних переваг на результати діяльності текстильних підприємств використано багатофакторну регресійну модель типу $Y = f(x_1, \dots, x_n)$, де залежна змінна Y – обсяг реалізованої промислової продукції текстильного сектора (сума КВЕД-2010 13, 14 і 15, млн UAH) [25]. Період дослідження – 2010–2021 рр. (табл. 2).

Обрано незалежні зміни, які виражають джерела конкурентних переваг: X_1 – середньомісячна зарплата в текстильному секторі (UAH) [25]; X_2 – кількість зайнятих працівників текстильного сектора (осіб) [25] для виявлення впливу робочої сили України; X_3 – обсяг капітальних інвестицій в текстильний сектор (млн UAH) [25]; X_4 – обсяг імпортованих текстильних матеріалів і сировини (сума товарів груп HS 50–56 і 58–60) (млн UAH), які в основному використовуються у виробництві [25].

Таблиця 1

Результати аналізування спільної міжнародної торгівлі текстильною продукцією України та Канади за період 2017–2024 рр.

№ з/п	Показники, од. виміру	Періоди								$\bar{T}_{пр}$
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
1	Експорт текстильної продукції з України в Канаду, млн USD	3,31	2,76	2,99	3,39	3,92	4,36	3,61	5,82	8,4
1.1	– відносні відхилення базисні, %	–	–16,7	–9,6	2,5	18,6	31,9	9,2	76,0	–
1.2	– відносні відхилення ланцюгові, %	–	–16,7	8,5	13,4	15,7	11,2	–17,2	61,2	–
2	Імпорт текстильної продукції в Україну з Канади, млн USD	0,93	0,81	0,65	1,25	0,76	0,67	7,11	0,30	–14,7
2.1	– відносні відхилення базисні, %	–	–12,6	–30,6	33,8	–17,9	–27,6	663,4	–67,3	–
2.2	– відносні відхилення ланцюгові, %	–	–12,6	–20,6	92,8	–38,7	–11,8	955,0	–95,7	–
3	Сальдо торгівлі товарами, млн USD	2,37	1,94	2,34	2,14	3,16	3,69	–3,50	5,52	–
4	Торговий оборот товарами, млн USD	4,24	3,57	3,63	4,64	4,69	5,03	10,72	6,13	5,4
5	Коефіцієнт покриття імпорту експортом	3,55	3,38	4,62	2,72	5,13	6,47	0,51	19,09	27,2
6	Частка текстилю в експорті, %	4,81	3,54	3,39	3,95	2,69	2,62	3,54	3,83	–3,2
7	Частка текстилю в імпорті, %	0,41	0,31	0,43	0,79	0,39	0,54	1,96	0,14	–14,1

Джерело: сформовано на основі [16; 17].

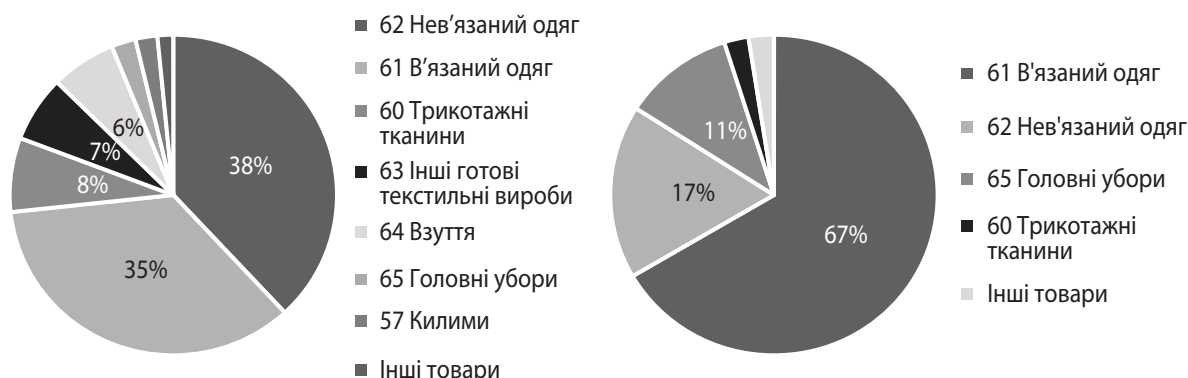

Рис. 2. Структура експорту та імпорту товарів текстильного сектору України з Канадою за групами HS у 2023 р., %

Джерело: сформовано на основі [17].

За результатами розрахунків отримано рівняння багатофакторної регресійної моделі:

$$y = -4119,73 + 0,7419 \cdot x_1 + 0,0279 \cdot x_2 - 5,6527 \cdot x_3 + 1,1221 \cdot x_4.$$

Коефіцієнт множинної кореляції $R = 0,9969 \rightarrow 1$ вказує на те, що існує висока щільність зв'язку лінійної залежності між ознакою Y та факторами X_i . Згідно з коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,9938 > 0,5$ модель адекватна, 99,38% варіації залежної змінної Y пояснюється варіацією незалежних факторів. Критерій Фішера дорівнює $F = 278,38$. При ступенях свободи $k_1 = 4$, $k_2 = 7$ табличне значення дорівнює $F_{кр} = 4,1203$. Визначено, що при $|F| > F_{кр}$ коефіцієнт

детермінації статистично значущий та рівняння регресії статистично надійне.

Згідно з методом Фаррара – Глобера розраховано значення критерію $X^2 = 100,3 > 12,6$ і визначено, що існує мультиколінеарність факторів. Використовуючи F-критерій Фішера, визначено, що існує мультиколінеарність між X_1 та іншими значеннями ($F > F_{табл} \rightarrow 269,03 > 8,81$), між X_3 та іншими ($55,16 > 8,81$), між X_4 та іншими ($538,68 > 8,81$), при ступенях свободи $v_1 = 9$, $v_2 = 3$. Отже, параметри моделі підтверджують припущення, що конкурентні переваги в розрізі незалежних факторів мають значний вплив на результативність діяльності текстильних підприємств України (обсяг реалізованої продукції).

**Вхідні дані для моделювання конкурентних переваг текстильних підприємств України
за період 2010–2021 рр.**

Рік	Обсяги реалізації текстильної продукції, млн грн, Y	Експорт, млн \$, Y	Середнє місце ЗП, X_1		Кількість зайнятих працівників, осіб, X_2	ПІІ (текстильний сектор), млн \$, X_3	Капітальні інвестиції, млн грн, X_3	Обсяг імпортової текстильної сировини, X_4	
			грн	\$				млн грн	млн \$
2010	8348,6	475,3	1327,0	167,2	143959	155,6	379,8	8352,63	1052,55
2011	9676,2	527,7	1619,0	203,2	136152	141,0	431,1	9469,85	1188,55
2012	9763,6	367,8	1737,0	217,4	133198	142,0	369,7	9533,36	1193,01
2013	9606,0	446,6	1866,0	233,5	125404	134,3	396,8	9763,51	1221,51
2014	11510,0	566,6	2107,0	177,3	111459	127,2	544,0	12882,17	1083,75
2015	17384,4	572,6	2877,0	131,7	108841	163,1	916,1	19611,03	897,75
2016	20344,4	553,7	3773,0	147,7	115732	171,6	1695,3	24938,53	976,02
2017	25653,3	1001,8	5414,1	203,6	122375	196,9	1849,0	29008,67	1090,69
2018	31129,7	1146,1	6735,1	247,6	133540	172,4	1738,9	32543,21	1196,42
2019	31251,6	1149,3	7469,4	289,0	124334	154,1	1283,3	31198,97	1207,13
2020	33043,1	1006,4	7237,3	268,5	111044	150,7	1009,4	31731,33	1177,09
2021	42456,7	1107,4	8760,9	321,1	105538	184,7	1365,1	38007,46	1392,92

Джерело: сформовано на основі [17; 24; 25].

Що ж до передумов використання конкурентних переваг при виході на зовнішній ринок, то як залежна змінна обрано обсяг експорту продукції текстильного сектора (HS Розділи XI–XII, млн USD) [17]. Відповідно, незалежними змінними виступають: X_1 – середньомісячна зарплата в текстильному секторі (USD за курсом НБУ) [25]; X_2 – кількість зайнятих працівників текстильного сектора (осіб); X_3 – обсяг прямих іноземних інвестицій у текстильний сектор (млн USD) [24]; X_4 – обсяг імпортованих текстильних матеріалів і сировини (млн USD) [25]. Використовуючи t -критерій Стюдента, визначено, що при ступені свободи $f = 10$ та рівні значущості $\alpha = 0,05$ існує мультиколінеарність між факторами: X_1 та X_2 ($4,2 > 2,23$), X_1 та X_4 ($25,96 > 2,23$), X_2 та X_3 ($4,16 > 2,23$), X_3 та X_4 ($12,01 > 2,23$).

Аналогічно побудовано багатофакторну регресійну модель для періоду 2010–2021 рр.:

$$y = 259,45 - 0,2143 \cdot x_1 + 0,0025 \cdot x_2 - 1,5214 \cdot x_3 + 0,6896 \cdot x_4.$$

Згідно з результатами, існує висока щільність зв'язку залежності між ознакою Y та факторами X ($R = 0,8849$), на 78,32% варіація Y пояснюється варіацією факторів ($R^2 = 0,7832$). Критерій Фішера $F = 6,32 > 4,1203$ вказує, що коефіцієнт детермінації статистично значущий. Згідно із значенням χ^2 -критерію, визначено, що існує мультиколіне-

арність між факторами регресійної моделі, а саме $\chi^2 > \chi_{\text{табл}} \rightarrow 36,23 > 12,5916$ при ступені свободи $\nu = 6$ і рівні значущості $\alpha = 0,05$. F -критерій Фішера вказує на існування мультиколінеарності між X_1 та іншими факторами ($F > F_{\text{табл}} \rightarrow 18,83 > 8,81$) і між X_4 та іншими факторами ($18,21 > 8,81$). Відповідно, визначено, що існує мультиколінеарність лише між фактором X_1 та X_4 ($10,27 > 2,23$).

Отже, результати моделювання вказують на значний вплив конкурентних переваг, особливо обсягів імпорту сировини, на експортний потенціал текстильних підприємств України.

3. Виявлення особливостей (викликів) при формуванні конкурентних переваг текстильних підприємств України

Текстильні підприємства України володіють значними конкурентними перевагами, які посилюють активну міжнародну діяльність. Однією із найсильніших сторін сектора є низька вартість виробництва через наявність і оплату дешевої та кваліфікованої робочої сили порівняно з іншими країнами Європи.

Тенденція зарплат (ЗП) зростаюча впродовж аналізованого періоду. Враховуючи курс долара за даними НБУ, у 2024 р. ЗП зросла з 267,07 USD до 534,8 USD. У 2021 р. середньомісячна ЗП праців-

ника текстильного сектора була на 37,5% меншою, ніж по Україні та на 41,2% меншою, ніж у промисловості. Для порівняння, середня ЗП у Канаді становила 54,630 тис. USD у 2024 р., або в 102 рази вище (рис. 3) [7].

матеріальних ресурсів у структурі витрат сектора в Канаді становила 46,3% [14]. Хоча в Україні є локальні постачальники пряжі, тканин і сировини (особливо льону), переважна більшість волокон (вовни, бавовни) і спеціалізованих матеріалів у ви-

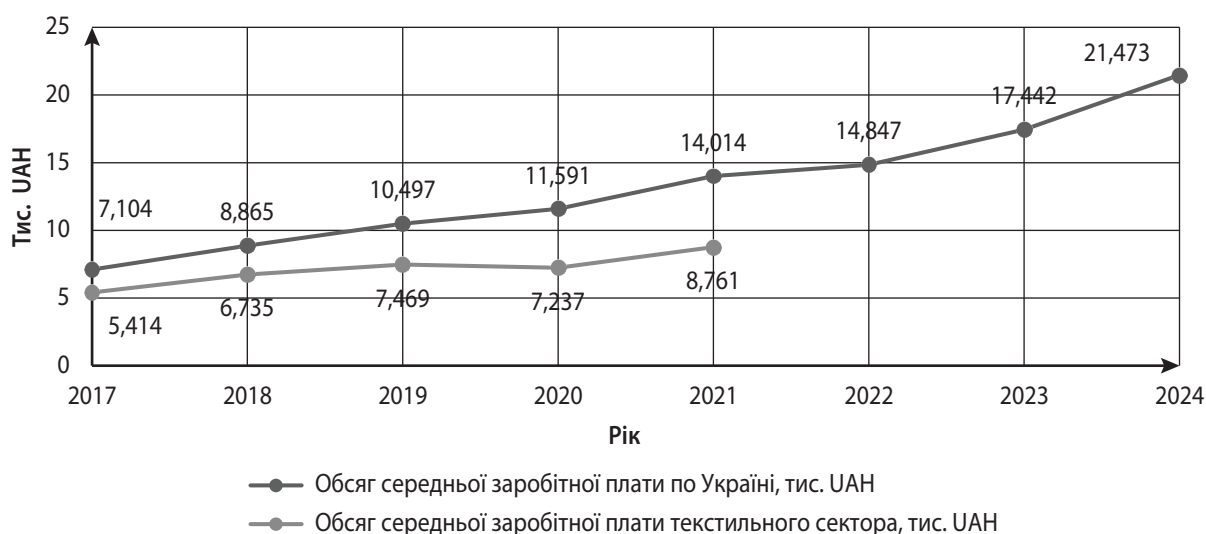

Рис. 3. Динаміка середньої заробітної плати в Україні впродовж 2017–2024 рр., тис. UAH

Джерело: сформовано на основі [25].

Крім того, незважаючи на реалії війни, в Україні залишається близько 37,8 млн осіб у 2024 р. [10]. Хоча чіткої інформації про чисельність робочої сили у 2024 р. немає, її частка у 2021 р. становила 46,3% [9]. Крім того, деякі підприємства, наприклад Sunds Textiles Ukraine, надають можливості навчання для формування кваліфікованої робочої сили.

У поєднанні дані фактори позитивно впливають на конкурентні переваги вітчизняних текстильних підприємств. Лише за рахунків дешевої робочої сили партнерам з країн ЄС та Америки утворюються сприятливі умови для аутсорсингу та використання давальницьких схем виробництва. Зокрема, у 2024 р. Україна імпортувала 359,4 млн USD (18,7%) давальницької сировини текстильного сектора для переробки в готову продукцію на експорт в обсязі 503,6 млн USD (19%). Канада виступає імпортером української давальницької сировини, а загалом співпраця в даному напрямку незначна (55 місце) [25].

Серед найвідоміших міжнародних брендів, що ведуть діяльність в Україні, є Adidas, Benetton, Espirit, Hugo Boss, Mexx, C&A, Zara, Marks & Spencer, PVH, New Balance, Triumph, Next, s.Oliver, Saint James, Tommy Hilfiger та інші [15].

Важливою стороною діяльності текстильних підприємств є **витрати на матеріали, енергію та інші послуги**. Наприклад, у 2023 р. питома вага

робництва імпортується з Китаю, Туреччини, Німеччини, Польщі, Пакистану та інших країн [17].

Міжнародна співпраця також є важливим елементом формування конкурентних переваг українських текстильних підприємств. Завдяки угодам про зону вільної торгівлі значно вигідніше торгувати з країнами ЄС, ЄАВТ і, особливо, Канадою. Через початок повномасштабної війни «стара» версія Угоди «Про вільну торгівлю між Україною та Канадою» (CUFTA) від 11.07.2016 р. була замінена новою – від 22.09.2023 р. № 124_001-23, ратифікованою 10.04.2024 р., де розглянуто сфери: інвестиції, торгівля, фінансові послуги тощо, зниження тарифних і нетарифних бар'єрів, зокрема знято тарифи на ввізне мито на всі товари, включно з текстильною продукцією, окрім деяких категорій. Глава 9 містить більш детальну нову конкурентну політику, а саме, визначено прагнення до заборони антиконкурентної ділової поведінки між сторонами (у т. ч. монополії), а також можливості застосування винятків щодо законів країн про захист від конкуренції, якщо вони є прозорі [23].

Внаслідок орієнтації текстильного сектора на ринки ЄС та інших країн світу підприємства почали активно використовувати міжнародні стандарти виробництва, аудиту та інших процесів діяльності (наприклад: ISO 9001, 14001, 19011, 31010,

ОЕКО-ТЕХ STeP та інші), що позитивно впливає на їх конкурентні переваги в розвинених країнах (Канада чи Німеччина) через підвищення якості продукції та загальної репутації надійного і сучасного виробника.

Також на формування конкурентних переваг текстильних підприємств України позитивно впливає **наявність значної діаспори в Канаді**. Згідно із даними МЗС у 2019 р. у Канаді проживало 1,2 млн осіб українського походження [27]. Через початок повномасштабної війни канадська спільнота висловила симпатію та солідарність, а Україна почала підсилювати імідж як етичного та патріотичного вибору. Зокрема, виявлено помітний попит на національну продукцію, а саме, вишиванки, дизайнерські бренди та інші текстильні товари. Загалом існує досить багато методів придбання українських текстильних виробів у Канаді. Наприклад, у великих містах (як-от Торонто, Ванкувер і Монреаль) розташована низка магазинів із традиційною продукцією, які співпрацюють із текстильними підприємствами України, або канадські магазини з етнічними секціями, як Hudson's Bay та Simons. Можливо також використати послуги інтернет-магазинів Ukrainian Fashion, Vyshyvanka by Vita Kin. Зокрема, на міжнародному онлайн-маркетплейсі Etsy в регіоні Канади можна знайти більше 1000 результатів пошуку «Ukrainian Vyshyvanka», «Ukrainian Socks» та «Ukrainian Traditional Blankets» [20].

ОСНОВНИМ ВИКЛИКОМ для економіки держави та, зокрема, текстильного сектора є повномасштабна довготривала війна на території України, що створює та поглиблює значні проблеми: втрата активів підприємств через бойові дії, зменшення потенційного обсягу капітальних і прямих інвестицій через підвищений ризик, зменшення кількості робочої сили через еміграцію тощо.

З одного боку, це питання практично невірешуване, адже завершення війни залежить від багатьох факторів: волі населення та військово-політичної еліти, «порядку денного», міжнародної ситуації тощо. З іншого боку, деяких наслідків війни можливо досягти більш активними та системними діями з боку уряду України, організацій та підприємств.

Варто узагальнити ключові виклики для суб'єктів господарювання (на мікрорівні). **Питання безпеки діяльності підприємств** виражається не тільки підвищеним ризиком повної або часткової втрати активів, але й зменшенням кількості потенційних працівників через еміграцію українських біженців до країн Європи. Наприклад, у 2022 р. кількість текстильних підприємств зменшилась на 28,8%, а кількість зайнятого персоналу стала меншою на 13,9% [25]. Чи не єдиний можливий вихід з даної ситуації – це завершення війни. Проте існують шляхи для полегшення ситуації, а саме, за-

лучення більшої кількості ППО та загальний розвиток оборонної промисловості, зокрема систем зі штучним інтелектом, для ефективнішого перехоплення ворожих цілей. Водночас підвищення безпеки можливе через перенесення виробничих ліній у підвали або укріплені частини підприємств, компенсації з боку держави за втрачені активи, та головне – страхування від подібних випадків.

У 2025 р. в Україні продовжують існувати проблеми з **доступом до електроенергії** через наслідки повномасштабної війни. В осінній та зимовий періоди можуть бути відключення до 4-х годин у черзі при пошкодженнях електромережі. Текстильні підприємства (як такі, що не належать до військово-промислового комплексу) не є в пріоритеті під час дефіциту напруги. Варто зазначити, що ситуація погіршується залежно від географічного розташування. Крім того, тарифи на розподіл електроенергії побутових споживачів значно підвищились в останні 7 років (2019–2025 рр.), а саме, послуги з передачі ПРАТ «НЕК «Укренерго» та послуги на розподіл збільшились у 2 рази (від 347,43 UAH за 1 МВт · год, без ПДВ, до 686,23 UAH) [26]. Проте в доларовому еквіваленті ціни зросли в 1,3 разу, а саме, з 8,42 USD МВт · год до 16,65 USD МВт · год, водночас вартість електроенергії для промисловості в Канаді у 2025 р. становить 130 CAD МВт · год (96,3 USD), тому конкурентна перевага в розрізі низьких витрат повністю не зникає [6].

Як наслідок, виробничий процес на багатьох фірмах піддається вищому рівню стресу та виникають простоя, що зменшує обсяг доходів, але також погіршується репутація підприємств перед їх клієнтами та втрачається частка ринку. Замовники очікують, що контракт буде виконано чітко, навіть у випадку надзвичайної ситуації. Враховуючи, що ризик втрати електроенергії відомий, підприємствам необхідно знайти альтернативи її забезпечення/постачання. Зокрема, існує тенденція переходу до використання дизельних промислових генераторів, сонячних панелей та вітряків, що потребує додаткових інвестицій і витрат. Інструментом вирішення є залучення інвестицій та допомога від таких установ, як USAID для отримання генераторів і «озеленення» виробництва електроенергії на підприємствах і загалом. Звичайним імпортом електроенергії неможливо покрити всі проблемні місця, адже існує обмежена передавальна спроможність електромереж.

Війна негативно вплинула на **інвестиційний клімат** в Україні. Наприклад, у 2022 р. обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) знизився на 22,5%, а саме, з 65,746 млрд USD до 50,987 млрд USD порівняно з 2021 р., а текстильного сектора – на 22,1%, з 184,7 млн USD до 143,7 млн USD. Проте необхідно зазначити, що спостерігається певне відновлення

(наприклад: у 2024 р. порівняно з 2022 р. обсяг сукупних інвестицій зріс на 7%, до 55,6 млрд USD). Аналогічно, обсяг інвестування у промисловість зростає: за період 2017–2024 рр. він зріс на 53,4% – з 7,999 млрд USD до 12,27 млрд USD. Частка ПП в текстильному секторі у 2024 р. незначна – 1,28% від промисловості, або 158,3 млн USD, а обсяги припливу інвестицій коливаються (рис. 4) [24].

Важко не згадати *географічну віддаленість* України та Канади, які знаходяться на різних континентах, відповідно у Східній Європі та північній частині Північної Америки. Пряма відстань від Галіфакса (Нова Шотландія) до порту Одеси складає 6870,72 км. Крім того, на відміну від таких країн Західної Європи, як Велика Британія, Нідерланди, Франція тощо, Україна не має прямого доступу до Атлантичного океану. Суднам необхід-

Рис. 4. Динаміка обсягу капітальних інвестицій текстильного сектора України впродовж 2017–2024 рр., млн USD

Джерело: сформовано на основі [25].

Тенденція капітальних інвестицій в текстильний сектор упродовж 2017–2024 рр. спадає, а його частка в промисловості незначна.

Інвестування в текстильний сектор є досить важливим для реалізації високого потенціалу. Через недостатній обсяг інвестицій знижується рівень продуктивності праці, якість продукції та виникають проблеми з модернізацією або заміною обладнання, що безпосередньо негативно впливає на експортний потенціал підприємств (зокрема, до Канади), особливо за вигідних умов ЗВТ, і на втрату частки ринку при активізуванні турецьких, китайських та інших азійських конкурентів. Для підвищення конкурентних переваг текстильних підприємств необхідно залучати приватних і міжнародних інвесторів (у т. ч. долучення до міжнародних інвестиційних програм від ЄБРР, МБРР, Світового банку та установ ЄС). Проте основний «поштовх» для покращення інвестиційного клімату необхідний з боку держави, особливо з точки зору лібералізації законодавства, створення механізмів забезпечення прав закордонних і вітчизняних інвесторів, боротьби з тіньовою економікою тощо.

но рухатись через перевантажені протоки Босфору, Дарданелл і Гібралтару. Відповідно, збільшуються витрати на транспортування одиниці товару, зростає час перевезення, ризики пошкодження; загалом доцільність експорту та імпорту продукції з низьким рівнем доданої вартості або технологічності виробництва значно знижується. Цим чітко пояснюється товарна структура міжнародної торгівлі текстильного сектора між Україною та Канадою, адже одяг, взуття та окремі більш технологічно місткі матеріали є вигіднішими.

На сьогоднішній день географічна складова не вирішувана, проте існує декілька варіантів полегшення саме логістичної ситуації. Для підвищення конкурентних переваг текстильних підприємств України необхідно спростити або розширити місткість чорноморських портів Одеси, Чорноморська, Південного та інших, оскільки судноплавство – найбільш економічно вигідний спосіб транспортування. Важливо також повернути азовські та кримські порти, попри складну воєнну ситуацію. Крім того, необхідно шукати альтернативні шляхи перевезення через розширення та модернізацію залізничної системи за стандартами ЄС, особливо на західних кордонах України, разом зі створенням «сухих портів», які необхідно інтегрувати із порта-

ми Польщі (Гданськ, Гдиня, Щецин-Свіноуйсьце), Німеччини (Гамбург, Бремергафен) і Нідерландів (Роттердам і Амстердам), а також дослідження можливостей використання Дунаю та Західного Бугу для річкової логістики.

Проте найголовніше – це стимулювання міжнародної співпраці України та Канади у двосторонньому або багатосторонньому форматах із різними напрямками діяльності: спільний розвиток нових технологій у сфері текстилю, логістики тощо; цифровізація та інтеграція ланцюгів постачання країн; взаємне інвестування у (при)портову інфраструктуру; політична підтримка реформ законодавства в даній сфері тощо.

ВИСНОВКИ

У статті всебічно розглянуто як стан текстильного сектора Канади та України в умовах міжнародної торгівлі, так і особливості (й виклики) при формуванні конкурентних переваг. Актуальність дослідження зумовлена нереалізованим потенціалом текстильного сектора України при співпраці з Канадою. Загалом, сектори обох країн зі схожою структурою виробництва демонструють поступовий розвиток зі зростаючою міжнародною складовою, незважаючи на окремі кризові ситуації.

Шляхом моделювання встановлено вплив конкурентних переваг на діяльність підприємств загалом і, зокрема, у міжнародному контексті. Результати кореляційно-регресійного аналізу підтвердили, що конкурентні переваги текстильного сектора України, зокрема низький рівень оплати праці, мають статистично значущий позитивний вплив на виробничий та експортний потенціал.

Для співпраці України та Канади в розрізі текстильного сектора існують значні стратегічні перспективи, особливо за умов спеціалізації виробництва через низку стратегій (контрактна, давальницька, культурний експорт, якісні матеріали). У перспективі подальших досліджень – дослідити невизначений потенціал співробітництва країн через вплив НДДКР (технології Industry 4.0, Інтернет речей та штучний інтелект, фокус на розумних тканинах тощо).

Доволі перспективним є напрям досліджень інституційно-правової (стабільність законодавчого поля, зокрема вимог ЄС і Канади, ступені лібералізації процедур міжнародної торгівлі, захисту прав інвесторів та контрактів, ступені боротьби із тіньовою економікою, імплементації стандартів) та маркетингової складової (аналіз вподобань канадських споживачів, позиціонування окремих українських брендів, оцінювання цінової еластичності та виявлення незаповнених ніш), що дасть змогу краще реалізувати конкурентні переваги текстильних підприємств України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*. 1991. Vol. 17. No. 1. P. 99–120. URL: [https://josephmahoney.web.illinois.edu/BA545_Fall%202022/Barney%20\(1991\).pdf](https://josephmahoney.web.illinois.edu/BA545_Fall%202022/Barney%20(1991).pdf)
2. Bullon J. J., González A., Encinas A. H., Queiruga-Dios A. Manufacturing processes in the textile industry. Expert systems for fabrics production. *Advances in Distributed Computing and Artificial Intelligence Journal*. 2017. Vol. 6. No. 4. P. 17–23. DOI: <https://doi.org/10.14201/ADCAIJ2017641523>
3. Cooper C., Spencer H. Implementation of Competitive Strategies in Export Processing Zone Industries in Quebec, Canada. *Journal of Strategic Management*. 2022. Vol. 6. No. 1. P. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.53819/81018102t2031>
4. Exports of goods and services (BoP, current US\$). *World Bank Group*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.GNFS.CD>
5. Godfrey A. B., Pourmojib S. Innovation, entrepreneurship and textiles. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 2017. Vol. 254. P. 1–6. DOI: <http://doi.org/10.1088/1757-899X/254/21/212003>
6. How Much Does Electricity Cost for Industries in Canada 2024? *Circuit Energy*. URL: <https://circuitenergy.ca/how-much-does-electricity-cost-for-industries-in-canada-2024/>
7. Gill J. Quality of Employment in Canada: Average earnings, 2024. *Statistics Canada*. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/14-28-0001/2025001/article/00001-eng.htm>
8. Kharlamova G., Vertelieva O. The International Competitiveness of Countries: Economic-Mathematical Approach. *Economics & Sociology*. 2013. Vol. 6. No. 2. P. 39–52. DOI: <http://doi.org/10.14254/2071-789X.2013/6-2/4>
9. Labor force, total. *World Bank Group*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.IN>
10. Population, total. *World Bank Group*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>
11. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations, *Harvard Business Review*. 1990. Vol. 68. No. 2. P. 73–93. URL: <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>
12. Porter M. E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. New York : Free Press, 1985. 592 p.
13. Prahalad C. K., Hamel G. The Core Competence of the Corporation. *Harvard Business Review*. 1990. Vol. 68. No. 3. P. 79–91. URL: <https://hbr.org/1990/05/the-core-competence-of-the-corporation>
14. Table 16-10-0117-01. Principal statistics for manufacturing industries, by North American Industry Classification System (NAICS) (x 1,000). *Statistics Canada*. DOI: <https://doi.org/10.25318/1610011701-eng>

15. Textiles and Apparel: In-Depth Review of Strategic Trade Sectors in Ukraine (USAID CEP) September, 2020. Ministry of Economy. URL: <https://me.gov.ua/download/e0852ead-abcb-478f-b885-ec-caa21d5741/file.pdf>
16. Trade Data Online. *Innovation, Science and Economic Development Canada*. URL: <https://ised-isde.canada.ca/app/ixb/tldo/crtr.html?&productType=HS6&lang=eng>
17. Trade Over Time. *The Atlas of Economics Complexity*. URL: <https://atlas.hks.harvard.edu/explore/overtime>
18. Udriyah U., Tham J., Azam S. M. F. The effects of market orientation and innovation on competitive advantage and business performance of textile SMEs. *Management Science Letters*. 2019. Vol. 9. No. 9. P. 1419–1428.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5267/j.msl.2019.5.009>
19. Берестецька О. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. № 1. С. 141–150.
DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.01.141>
20. Вишитий одяг в Канаді. *Вишивка наша*. URL: <https://nasha-vishivka.com/countries/vyshytyj-odiah-v-kanadi/>
21. Кривенко Н. Торговельно-економічне співробітництво України та Канади в контексті Угоди про вільну торгівлю. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. № 3. С. 144–155.
DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.144>
22. Мельник В. В., Михайлик Р. Г. Систематизація сутності конкурентних переваг підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 9. С. 206–210.
DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-9-73-45>
23. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою від 22.09.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_001-23/ed20240410#Text
24. Статистика зовнішнього сектору. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
25. Статистична інформація. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
26. Тарифи на електроенергію для підприємств. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/tariff/electric/prom/>
27. Українська громада в країнах світу. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/zakordonni-ukrayinci/ukrayinska-gromada-v-krayinah-svitu>
28. Шаповалова І. В. Конкурентні переваги підприємства: ретроспективний аналіз трактування термінів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 427–432. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/74.pdf
- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120. [https://josephmahoney.web.illinois.edu/BA545_Fall%202022/Barney%20\(1991\).pdf](https://josephmahoney.web.illinois.edu/BA545_Fall%202022/Barney%20(1991).pdf)
- Berestecka, O. (2019). Zabezpechennia konkurento-spromozhnosti pidpriemstv tekstylnoi promyslovosti [Ensuring the Competitiveness of Textile Industry Enterprises]. *Visnyk Ternopilskoho Natsionalnoho Ekonomichnoho Universytetu*, 1, 141–150. <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.01.141>
- Bullon, J. J., González, A., Encinas, A. H., & Queiruga-Dios, A. (2017). Manufacturing processes in the textile industry. *Expert systems for fabrics production. Advances in Distributed Computing and Artificial Intelligence Journal*, 6(4), 17–23. <https://doi.org/10.14201/ADCAIJ2017641523>
- Circuit Energy. (n. d.). *How Much Does Electricity Cost for Industries in Canada 2024?* <https://circuitenergy.ca/how-much-does-electricity-cost-for-industries-in-canada-2024/>
- Cooper, C., & Spencer, H. (2022). Implementation of Competitive Strategies in Export Processing Zone Industries in Quebec, Canada. *Journal of Strategic Management*, 6(1), 1–8. <https://doi.org/10.53819/81018102t2031>
- Godfrey, A. B., & Pourmojib, S. (2017). Innovation, entrepreneurship and textiles. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 254, 1–6. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/254/21/212003>
- Innovation, Science and Economic Development Canada* (n. d.). Trade Data Online. <https://ised-isde.canada.ca/app/ixb/tldo/crtr.html?&productType=HS6&lang=eng>
- Kharlamova, G., & Vertelieva, O. (2013). The International Competitiveness of Countries: Economic-Mathematical Approach. *Economics & Sociology*, 6(2), 39–52. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2013/6-2/4>
- Kryvenko, N. (2020). Torhovelnno-ekonomichne spivrobitnytstvo Ukrainy ta Kanady v konteksti Uhody pro vilnu torhivliu [Trade and Economic Cooperation Between Ukraine and Canada in the Context of the Free Trade Agreement]. *Visnyk Ternopilskoho Natsionalnoho Ekonomichnoho Universytetu*, 3, 144–155. <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.144>
- Melnyk, V. V., & Mykhailik, R. H. (2019). Systematyzatsiia sutnosti konkurentnykh perevah pidpriemstva [Systematization of the Essence of Competitive Advantages of the Enterprise]. *Molodyi vchenyi*, 9, 206–210. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-9-73-45>
- Minfin. (n. d.). *Taryfy na elektroenerhiu dlia pidpriemstv* [Electricity Tariffs for Enterprises]. <https://index.minfin.com.ua/ua/tariff/electric/prom/>
- Ministry of Economy. (2020). *Textiles and Apparel: In-Depth Review of Strategic Trade Sectors in Ukraine (USAID CEP)*. <https://me.gov.ua/download/e0852ead-abcb-478f-b885-ec-caa21d5741/file.pdf>

REFERENCES

The Atlas of Economics Complexity. (n. d.). *Trade Over Time*. <https://atlas.hks.harvard.edu/explore/overtime>

Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (n. d.). *Ukrainska hromada v krainakh svitu* [Ukrainian Community in Countries of the World]. <https://mfa.gov.ua/dvostoronnnye-spivrobitnictvo/zakordonni-ukrayinci/ukrayinska-gromada-v-krayinah-svitu>

National Bank of Ukraine. (n. d.). *Statystyka zovnishnoho sektoru* [External Sector Statistics]. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York, NY: Free Press.

Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. *Harvard Business Review*, 68(2), 73–93. <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>

Prahalad, C. K., & Hamel, G. (1990). The Core Competence of the Corporation. *Harvard Business Review*, 68(3), 79–91. <https://hbr.org/1990/05/the-core-competence-of-the-corporation>

Shapovalova, I. V. (2017). Konkurentni perevahy pidpriemstva: retrospektyvnyi analiz traktuvannia terminiv [Competitive Advantages of the Enterprise: Retrospective Analysis of Term Interpretation]. *Ekonomika i suspilstvo*, 10, 427–432. https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/74.pdf

State Statistics Service of Ukraine. (n. d.). *Statystychna informatsiia* [Statistical Information]. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Statistics Canada. (2024). *Quality of Employment in Canada: Average earnings*. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/14-28-0001/2025001/article/00001-eng.htm>

Statistics Canada. (n. d.). *Table 16-10-0117-01. Principal statistics for manufacturing industries, by North American Industry Classification System (NAICS) (x 1,000)*. <https://doi.org/10.25318/1610011701-eng>

Udriyah, U., Tham, J., & Azam, S. M. F. (2019). The effects of market orientation and innovation on competitive advantage and business performance of textile SMEs. *Management Science Letters*, 9(9), 1419–1428. <https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.5.009>

Verkhovna Rada of Ukraine. (2023, September 22). *Uhoda pro vilnu torhivliu mizh Ukrainoiu ta Kanadoiu* [Free Trade Agreement between Ukraine and Canada]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_001-23/ed20240410#Text

Vyshyvanka nasha. (n. d.). *Vyshityi odiah v Kanadi* [Embroidered clothing in Canada]. <https://nasha-vishivka.com/countries/vyshytyj-odiah-v-kanadi/>

World Bank Group. (n. d.). *Exports of goods and services (BoP, current US\$)*. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.GNFS.CD>

World Bank Group. (n. d.). *Labor force, total*. <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.IN>

World Bank Group. (n. d.). *Population, total*. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>

УДК 339.727.22:330.341.1(510:4–67ЄС)

JEL: F21; F23; F55; O19; O57

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-105-113>

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ КИТАЄМ ТА ЄС У КОНТЕКСТІ ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ РОЛІ ТНК

©2025 ХАНОВА О. В.

УДК 339.727.22:330.341.1(510:4–67ЄС)

JEL: F21; F23; F55; O19; O57

Ханова О. В. Інвестиційне партнерство між Китаєм та ЄС у контексті геоekonomічної ролі ТНК

Метою статті є дослідження структурних і просторових закономірностей формування геоekonomічної архітектури інвестиційного партнерства між Китаєм та Європейським Союзом, а також оцінка ролі транснаціональних корпорацій у забезпеченні технологічної синергії між сторонами. Методичну основу становлять системний, інституційний і статистико-аналітичний підходи з використанням індексу Герфіндаля – Гіршмана, коефіцієнта кореляції та індексу інвестиційної залежності. Інформаційну базу сформовано за даними Eurostat, National Bureau of Statistics of China та Rhodium Group. Результати дослідження засвідчили високу галузеву та територіальну концентрацію прямих іноземних інвестицій (ПІІ) між КНР та ЄС, що відображає перехід від моделі одностороннього капітального обміну до моделі взаємної технологічної інтеграції. Встановлено, що китайські корпорації зосереджують інвестиції у виробництві акумуляторів, електромобілів та «зеленої» енергетики, тоді як європейські – у високотехнологічних і хімічних секторах Китаю. Розраховані індекси підтвердили наявність високої кореляції між структурами взаємних потоків ($R^2 = 0,95$) і просторову концентрацію китайських ПІІ ($IG > 0,25$). Практична значущість отриманих результатів полягає в можливості використання методики для моніторингу геоekonomічної рівноваги між провідними центрами світової економіки та розроблення стратегій інвестиційного позиціонування України в системі «ЄС – Азія». Перспективи подальших досліджень пов'язані з моделюванням впливу взаємної інвестиційної залежності на стійкість ланцюгів доданої вартості та оцінкою ризиків технологічної залежності – процесу диверсифікації виробничих і науково-дослідних зв'язків для зниження залежності від окремих ринків. Оригінальність дослідження полягає в комплексному поєднанні галузевого, просторового та корпоративного аналізу, що дозволяє розглядати інвестиційну взаємодію КНР та ЄС як цілісну геоekonomічну систему з провідною роллю транснаціональних корпорацій.

Ключові слова: інвестиційне партнерство, прямі іноземні інвестиції, Китай та ЄС, ТНК, геоekonomічна взаємозалежність, зелена економіка, цифрова трансформація.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 18.